

התקף חרדה בתערוכה

הביקור בבית ליבלינג בין היצירות של האומניות המבטיחות ענת ליטוין וסלי קריסטל הסתיים מוקדם מהצפוי בגלל מבקרים שלא הקפידו לעטות מסכה • איך אתם מגיבים כשמבקשים מכם לכסות את הפנים באוטובוס או בחנות?

ענת ליטוין, אומנית והוקרת, דוקטורנית לתכנון ערים, וסלי קריסטל, אומנית רב תחומית. הן חברות כבר 25 שנים וזו לא הפעם הראשונה שהן משתפות פעור לה. לתערוכה שלהם קוראים "עירוח", שם שליטוין הגתה. התערוכה בודקת את הקשר והזיקה בין בית ועיר. ליטוין וקריסטל קיבלו את הדירה שבה התגוררה פעם משפחת שטיינר ויצרו בה מרחב אומנותי העוסק במושגים של שהות, תרבות, שימור וזיכרון. את הסיור שאליו הצטרפתי העבירו יחד קריסטל ואוצרת התערוכה סבריינה צגלה.

xxx

אולי זה שטיח הכניסה לפני

הדירה של משפחת שטיינר שהוכן על ידי ליטוין וכתוב בו "ברוך אתה בבוואך". ברוך בחולם מעל ה'. אדריכלית צגלה מסכה את תשומת ליבנו אל החולם הזה ואל הרצון של ליטוין להפריד בין העיר שאנחנו משאירים מאחור לבין הרכות שמחכה לנו בבית. אנחנו עומדים במבואה הקטנה של הדירה, מקשיבים לדברים של צגלה ושל קריסטל, שמספרת בין היתר על המפה הקטנה הסרוגה שעל השולחן הקטן ששכניסה שהיא עשתה. "גולדתי בצ'רפת", היא אומרת. "ואחר הדברים שמאוד מאפיינים מהגרים זה שהם לוקחים איתם לבית החדש שלהם, לארץ החדשה שלהם, טקסטיל. זה גם קל לארוז ולשנע וגם מאוד מאוד מוזכר להם את הבית שהם עוזבים".

ואז זה קורה. כל הרכות שמגיעה מהמילים שעל השטיח והמפתית הקטנה והמילים וקולות המרגיעים של קריסטל וצגלה, נעלמים. אני לא מצליחה לשמוע אותם כי אל הקבוצה הקטנה שהיינו בה (שמונה אנשים) מצטרפות שתי מארחות. אחת עם מסכה שמכסה רק את הפה והשנייה בלי מסכה בכלל. כל תשומת הלב שלי נלקחה לדבר הזה. אני מרגישה שזה גדול עליי ומאיים עליי ומעציב אותי. הברכיים לא מצליחות לשאת אותי, על הפנים שלי זיעה. המסכה שלי רטובה לגמרי ומתחיי לוח בחילות. בשקט אני נכנסת למטבח חונ הצמוד שהפך למיזב. אני כולאת את עצמי במיזב הזה ומתיישבת גמורה על כיסא ורוד ששם. מישוה מהקבוצה שם לב וניגש לשאול אם אני בסדר. סימנתי שכן למרות שלא הייתי. הוא חוזר לקבוצה. חיכיתי עוד כמה דקות כדי שכולם יעברו לחדר אחר ויפנו את המבואה ואני אצא ואחזור הביתה. לקח לי די הרבה זמן להשתחרר הפעם מהתקף החרדה.

xxx

תגידו שאני מגזימה והיסטרית.

אולי. אבל מבחינתי זה הכל עניין של סולידריות והתחשבות. כואב לי בגוף ובנשמה כשאני לא מרגישה אותן. ואני לא אותר על התערוכה. אני בקרוב שוב לראות אותה. כי היא הבטחה גדולה.

המבדיל בין העיר אל הבית. השטיח של ליטוין בכניסה לדירת משב' שטיינר

מבוגרים שאני רוצה להמשיך לראות. אני מבינה לגמרי שאי אפשר לכפות על אנשים להתחסן (אני עצמי מחוסנת). יש לא מעט טיעונים מעניינים ומאתגרים של מתנגדי החיסונים ואני לא מזלזלת בהם בכלל, אבל מסכות בחללים סגורים במרחב הציבורי? אני לא מצליחה להבין את אלה שלא אכפת להם. בבית שלך אתה רשאי להתנהג כמו שאתה מבין, אבל בחללים ציבוריים שנגזר עלינו להיות יחד בלי סולידריות והתחשבות זה לא יילך. אני מרגישה לפעמים קשה מאוד, נפשית ופיזית, מכל הניסיונות שלי לדבר על זה עם אנשים. עטיית מסכות לא נראית להם אקט סולידרי. זה מצער אותי ברמות שאני לא יכולה אפילו לתאר. אז בחופש נחתי. היציאה מהבית אל הסיור בבית ליבלינג הייתה אחת מהבורדות שעשיתי, אולי בגלל זה ההשפעה של האין מסכות הייתה יותר גדולה מכרגיל.

xxx

בשנת הקורונה החליטו בבית

ליבלינג לפתוח אותו גם לרוזינסקי של אומנים. שתי האומניות שקיבלו את ההזדמנות להיות הראשונות שיוצרות בו הן

זיכרונות של מהגרים. קריסטל צילומים: אלבום פרטי

וגינניים ("את מכוערת וטיפשה"), זל-זל ("את משועממת? אין לך מה לעשות בחיים חוץ מאשר להתעסק עם זה?"), הסתה וחימום נוסעים אחרים נגרי ("כש תראי לי תעודת שוטרת או אולי אני אקשיב לך וגם כל הנוסעים האחרים יקשיבו לך. אין לך תעודת שוטרת אז תסתמי"). מתישהו חיפשתי דרך אחרת להתמורד עם העניין הזה של מסכות בחללים ציבוריים סגורים. המשכתי לבקש מאנשים לעטות מסכה ולמי שאמר שאין לו הצעת מסכה. בתיק שלי יש עכשיו באופן קבוע חבילת מסכות שאני שמחה לחלק לכל מי שצריך. אנשים קצת בשוק, אבל אותי זה משמח. כשאני מוציאה את החבילה מהתיק משהו קורה באוטובוס. לפעמים המתח והעוינות מתעצמים, אבל לפעמים אנשים מתחילים להתרכך ומודים ואפשר לנהל שיחה. כמעט אף פעם לא סירבו לקחת ממני מסכות. הרבה פעמים קרה ש"פתאום" אחרי שהוצאתי את המסכות מהתיק נזכרו הסרבנים שגם להם יש מסכה ועטו אותה. כששום דבר לא עוזר ואנשים מסרבים לעטות מסכה אני יורדת מהאוטובוס או יוצאת מהחנות. זה משבש לי את החיים, מקשה ומסרביל אותם, אבל אני בסיכון ויש לי הורים

יום שבת שעבר. בחוץ לוחט. בבית ליבלינג ברחוב אידלסון 29 צונן הרבה יותר. לא מעט אנשים נמצאים בקומת הקבלה והגוף שלי מסרב להתק-ר. "הומנטי כרטיס", אני אומרת לצעירי רה שיושבת מאחורי השולחן עם מחשב פתוח. היא מוצאת את השם שלי. "הסיור יתחיל עוד מעט", היא מעדכנת בחיך. "את מוזמנת לחכות באזור בית הקפה שלנו".

"תגידי", אני מתעכבת רגע נוסף ליד השולחן שלה. "את בלי מסכה, רוב האנשים שמסתובבים כאן הם בלי מסכה. אנחנו בחלל סגור, ועוד במקום ציבורי ששייך לעירייה. למה לא מקפידים על מסכות?"

היא אפילו לא מוכה אותי בתשובה. מחזירה את העיניים שלה אל מסך המיחשב. השיחה שלנו הסתיימה מבחינתה. אני מעיפה עוד מבט על בית הקפה הקטן והחמוד. המון אנשים יושבים שם בלי מסכות. אני מוותרת עליו ופונה לכיוון השני ונכנסת לשתי תערוכות קבע שבבית ליבלינג שהוקם ב-1936 על ידי האדריכל רב כרמי ונושא את שם משפחת ליבלינג, שהגיעה מגרמניה ואף החזיקה בעצמה באחת הדירות בקומה השלישית. בשאר הדירות התגוררו בשנים ההן משפחות עם היסטוריה ייקית גם הן עד שבשנות ה-70 הועבר הבניין לידי העירייה כפי שביקשה בצוואתה טוני ליבלינג שהלכה לעולמה ב-1963. הבניין חייב לשרת את הקהילה, היא ציוותה. וזה לגמרי מה שקורה בו היום. הבית פועל בחסות שיתוף פעור לה לא שגרתית בין עיריית תל אביב-יפו לממשלת גרמניה והוא הפך להיות מרכז תיעוד ומחקר של הבאהאוס, של אדריכלות אורבנית, של היסטוריה, של שימור ושל אומנות.

אני מסיירת לבד בחררי שתי התערוכות שעוסקות במעורבות תושבי תל אביב בתהליכי שימור ושואלות אם העיר הזו היא מקום טוב לחיות בו. אלה תערוכות שלוקחות את המבקרים בהן לעומק אם מתייחסים אליהן ברצינות ואני מתייחסת אליהן ככה, אבל כבר מרגישה ויודעת לזהות שאני לפני התקף חרדה.

xxx

חללים סגורים והרבה אנ-

שים בלי מסכות מלחיצות אותי כי אני באוכלוסיות סיכון. לפעמים אני מצליחה לשלוט בפחד יותר, לפעמים הרבה פחות. בשבת בבית ליבלינג, היה לי יותר קשה. אולי בגלל שהביקור במקום היה אחרי שבוע חופש שבו כמעט לא יצאתי מהבית. נתתי לעצמי לנוח מהמלחמות שאני מנהלת בשבועות האחרונים במסרבי עטיית מסכות בחללים סגורים ציבוריים. הגעתי לחופש הזה מצולקת ברמות אחרות מזוירות קרבות בחנויות ובעיקר באוטובוסים שבהם ביקשתי מאנשים לעטות מסכה. מה לא ספגתי? קללות